

PROTESTOLARLA BAŞLAYAN İKTİDAR PROTESTOLARLA SONA ERDİ

Tutku DİLAVER

Analist

Analiz No : 2018 / 12

08.05.2018

Geçtiğimiz Nisan ayı, Ermenistan için, Sovyetlerin dağılmasından bu yana belki de tarihindeki en önemli olaylara sahne oldu. Yelk (Çıkış Yolu) Bloku Sivil Sözleşme (Civil Contract) partisi lideri Nikol Paşinyan tarafından 31 Martta Gümrüde başlatılan rejim karşıtı protestolar, beklenmeyen bir hızla kitlesel protestolara doğru evrildi. Göstericilerin hedefinde öncelikle Serj Sarkisyanın kendisi vardı. Ancak temelde Ermenistan vatandaşları yıllardır içinde yaşadıkları sosyal ve ekonomik koşullara karşı tepkilerini ortaya koydular. Serj Sarkisyan ise bu eski ve yozlaşmış sistemin önemli bir temsilcisi olarak söz konusu gösterilerin hedefine alındı. 23 Nisan 2018de Sarkisyanın istifasına yol açan bu süreci ve Ermenistanı nelerin beklediğini ayrıntılarıyla incelemek gerekiyor.

1 Mart Olayları

2008 yılında Sarkisyanın devlet başkanı seçilmesinin ardından meydana gelen 1 Mart olayları, aslında Ermenistanda bugün meydana gelen protestoların referans noktalarından biri olarak görülebilir. Hatırlamak gerekirse, 2008 seçimlerine Sarkisyanın aday gösterilmesi ve karşısında rakibi olarak yer alan Levon Ter Petrosyanın şiddetli muhalefeti, 1 Martta 10 kişinin ölümüne neden olan olaylara zemin hazırlamıştı.[1] Ermenistanın ilk devlet başkanı, Levon Ter Petrosyan, Koçaryan ve Sarkisyanı Karabağ Klanı olarak adlandırmış ve Ermenistanın çıkarlarının önüne başka çıkarları koyduklarını savunmuştu.[2] Ermenistanın, Cumhuriyetçi Parti tarafından oligarklara teslim edildiğini ve Sarkisyanın da bu sistemi devam ettireceğini söylüyordu.[3] Sarkisyanın devlet başkanı olarak seçilmesinin ardından, seçimlerde usulsüzlük yapıldığı gerekçesi ve Ter Petrosyanın çağrısı ile protestolar başladı.[4] Erivandaki Özgürlük meydanında yapılan gösterilere dair o günlerde yapılan yorumlar bir renkli devrime dönüşebileceği yönündeydi.[5] Görevini henüz Sarkisyana devretmemiş olan Koçaryan hükümeti ise olağanüstü hal ilan etti ve orantısız güç kullanarak gösterileri bastırdı. Bu protestolardaki liderlerden biri de Nikol

Paşinyandı.[i]

2008 yılında Ter Petrosyan destekçisi olan Paşinyan, Koçaryan ve Sarkisyan yönetimini Rusya yanlısı olmaları nedeniyle sıklıkla eleştirmekteydi. Ermenistanın Rusyaya olan bağımlılığın azaltılmasının gerektiğini dile getiriyordu.[6] Editörlüğünü yaptığı Haykakan Zhamanak gazetesi aracılığı ile Cumhuriyetçi Partinin politikalarını sert bir dille eleştiriyordu. 1 Mart olaylarının ardından, hakkında toplumu kışkırttığı gerekçesi ile yakalama kararı çıkartıldı. Paşinyan bir süre saklandı ve 2009da kendisi teslim oldu.[7] 2011e kadar hapiste kaldı. 2012 yılında ise siyaset hayatına atıldı.

2015 Referandum Protestoları/ Geçit Yok Hareketi

2015 yılında Ermenistan bir kez daha geniş çaplı protestolara sahne oldu. Ermenistan anayasasında değişiklik yapılarak, başkanlık sisteminden parlamenter sisteme geçilebilmesi için bir referandum yapılması planlanıyordu. Söz konusu sistem değişikliği ile Başbakan, daha önceden Devlet Başkanının sahip olduğu yetkilerle donatılıyordu. Anayasa değişikliğinin yürürlüğe gireceği tarihin ise 2018, yani Serj Sarkisyanın görev süresinin dolduğu yıl olması, oldukça dikkat çekiciydi.

Kasım ayında muhalefet tarafından yapılan çağrılarda Ermenistan vatandaşlarından yapılacak referandumda anayasa değişikliğini reddetmeleri istendi. Muhalifler, Serj Sarkisyanın gücü elinde tutabilmek için sistem değişikliğine gittiğini söylüyorlardı. Mevcut Ermenistan Anayasasına göre bir kişi yalnızca iki dönem başkan olarak görev yapabilirdi.[8] Ancak iktidar üzerindeki tekelini bırakmak istemeyen Sarkisyan, söz konusu değişiklik ile kendi görev süresini uzatabilecekti.[9]

Yüzde 50.51 gibi bir oy oranı ile onaylanan söz konusu değişiklik geniş çaplı gösteriler ile protesto edildi. Sarkisyan ise başbakanlığa aday olmayacağı yönünde beyanlarda bulunuyordu.[10] Ancak bu sözünün üzerinden 3 yıl geçtikten sonra Sarkisyanın başbakanlığa aday olacağını açıklaması 2018 Kadife/Nisan Devrimini başlattı.

Kadife/Nisan Devrimi

2018 yılına gelene kadar Serj Sarkisyan özelinde yoğunlaşan fakat genel olarak ülkenin içerisinde bulunduğu yolsuzluk, yoksulluk, oligarkların siyaset üzerindeki etkisi, dış politikadaki başarısızlıklar, adalet sistemindeki yozlaşma vb pek çok sorununun toplumu rahatsız ettiği görülmektedir. 1 Mart olayları, Geçit Yok Hareketi ve yine 2015te elektrik fiyatları nedeniyle ortaya çıkan Electric Yerevan hareketlerinin hepsi 2018e giden sürece katkıda bulunmuştur. 2018 Kadife/Nisan protestolarına liderlik eden Armen Grigorian, Open Democracye verdiği bir röportajda, 2018in diğer olaylardan çıkartılan dersler sayesinde başarıya ulaştığını söylemiştir.[11]

2018 protestoları, başbakanlık seçimlerinden birkaç gün önce Paşinyanın Gümrüden Erivana başlattığı yürüyüş ile başladı. Ermenistan halkı uzun süreden beri Sarkisyana ve Cumhuriyetçi Partiye tepkiliydi. Bu nedenle protestolar kısa sürede kitlesel bir nitelik

kazandı. Düzensizlik içerisinde bir düzeni olan bu gösterilerin yoğun olarak sürdüğü 13 gün boyunca Sarkisyanın istifası istendi. Aslında göstericiler sistemdeki aksaklıkların giderilmesini istiyorlardı. Bu durumun yaratıcılarından olan ve halk desteğini giderek yitiren Sarkisyanın gitmesi gerektiği ifade edilmeye başlandı. Hükümet tarafından ilk günlerinde ciddiye alınmayan gösteriler daha sonra bir baskı unsuru haline dönüştü.

Süreç içerisinde Ermenistan siyaset sahnesinde daha önce pek rastlanılmayan durumlar da yaşandı. Nikol Paşinyan ile Sarkisyan televizyonların önünde bir buluşma gerçekleştirdi. Sarkisyan gösterilerin bitirilmesini istedi. Ancak Paşinyan, Sarkisyanın istifa şartlarını konuşmak için orada bulunduklarını belirtti. Bu durum, hem Ermenistan siyasetinde hem de dünya siyasetinde eşine az rastlanır bir durumdu. Sarkisyan, bu toplantıyı sert bir çıkış yaparak terk etti.[12]

Bu ilginç buluşmanın üzerinden bir gün geçmeden Sarkisyanın Paşinyan haklıydı diyerek istifa etmesi sürpriz bir gelişme oldu. Anlaşılan Sarkisyan, daha önce pek çok kez bastırdığı muhalefeti bir şekilde tekrar sindireceğini düşünmüş ancak bunu daha önce 1 Mart olaylarındaki gibi sert bir şekilde yapamayacağını anladığında istifa kararı almıştır. Görüşmelerinin ardından Pashinyan apar topar gözaltına alındı.[13] Ancak kısa bir süre içerisinde serbest bırakıldı. Böylece halkın gözünde Paşinyanın muhalif bir lider olarak konumu pekişmiş oldu.

22 Nisanda beklenmedik bir şekilde askerlerin ve polislerin bir kısmı da göstericilerin tarafına geçti. Çok hızlı bir şekilde seyreden olayların ardından 23 Nisan 2018de Ermenistanın 10 yıllık devlet başkanı Serj Sarkisyan istifa ettiğini açıkladı.

Sarkisyanın istifası sonrasında bir süre durulan protestolar, 1 Mayısta Paşinyanın Ermenistan parlamentosunda başbakan olarak seçilememesi ile tekrar alevlendi.[14] Sarkisyanın partisi aday çıkarmayacağını açıklamasına ve Paşinyanı destekleyebileceğini söylemesine rağmen sözünde durmadı. Büyük çoğunlukla Karabağlı oligarklardan oluşan parti ülke içindeki karışıklıkların önünü tekrar açmış oldu. Paşinyan, sokaklara dönülmesi çağrısını yaptı ve muhalif gruplar bu çağrıya olumlu yanıt verdiler.

Ermenistanda durum hala tam olarak yatışmış değil. Paşinyan, 8 Mayıs itibari ile başbakan olarak seçildi.Ancak siyasi duruşu bugüne kadar Sarkisyan karşıtlığından öteye gitmemiş olduğundan ve yönetim tecrübesinin bulunmaması nedeniyle nasıl bir politika benimseyeceği henüz bilinmiyor.

Peki Şimdi Ne Olacak?

Paşinyan, Sarkisyan'ın başında olduğu partilerin oylarıyla başbakan olarak seçildi. Ancak Yelkin sandalye sayısı önemli kararların alınması açısından yetersiz. Ter Petrosyanın partisinin Paşinyana bir desteği söz konusu olsa dahi parlamentodaki çoğunluk Ermenistan Cumhuriyetçi Partisinin elinde bulunuyor. Bu durum, Paşinyan başbakan olsa bile iç ve dış politika da Cumhuriyetçi partiye, yani eski sistemin temsilcilerine bağlı kalınacağı anlamına geliyor. Paşinyanın ifadelerinden yakın zamanda yeni bir seçime gidilmeyeceği anlaşılıyor. Oysa olası bir erken seçim, Cumhuriyetçi Partinin sandalye sayısı azaltılması

anlamına gelebilirdi. Ermenistanlıların istediği değişimin gerçekleştirilebilmesi için parlamentoda temsil dengelerinin değişmesi gerekmektedir.

Paşinyan bu süreçte Rusya, AB, ABD temsilcilerine bu protestoların Batı ya da Rusya karşıtlığı anlamına gelmediği mesajını veriyor. Bunun Ermenistanın iç meselesi olduğuna dikkat çekiyor. Özellikle Rusyaya karşı, muhalif olduğu dönemdeki gibi, sert söylemlerde bulunmayan Paşinyanın bu tutumu olası bir Rusya müdahalesinden çekindiğini gösteriyor. Ancak Rusyanın Ermenistanda olaylara karşı verdiği tepkinin düşük düzeyde olması böyle bir müdahalenin en azından mevcut koşullarda olmayacağını gösteriyor.

İçerisinde bulunduğumuz dönemde, ABD ve Rusya arasındaki Suriye temelli gerginlik Rus dış politikasının temel konularından birini oluşturuyor.ABD-Fransa koalisyonun Suriyeyi bombalamasından bir gün sonra Ermenistanda başlayan gösterilere karşı Rusyanın daha temkinli davranmak istediği anlaşılıyor. Diğer yandan, daha önce renkli devrimler karşısında takındığı tutumdan dolayı otorite sorunları yaşayan Rusyanın daha ihtiyatlı yaklaştığı görülüyor.

Protestoların zamanlaması, jeopolitik bir etki olabileceği yönünde yorumlara da neden oluyor. Daha önce Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkelerde meydana gelen renkli devrimlerde dış kaynaklı destek olduğunu düşünen bazı Rus uzmanlar, Ermenistandaki olaylarda da aynı şekilde bir müdahale olabileceğini dile getiriyor. Paşinyana destek veren STKlar arasında, Sorosun Ermenistanda desteklediği STKların da olması bu iddiaların artmasına neden oluyor. Ancak kesin bir bilgi olmadığı için bu iddialar iddia olarak kalmaya devam ediyor.

Ermenistan vatandaşları açısından bakıldığında Sarkiyan ve oligarklar karşısında kazanılan bir zafer var. Paşinyanın sorgulanabilir siyasi kimliği ve programı bir tarafa, Ermenistan demokrasisinin gelişimi açısından Ermenistanlıların isteklerine sahip çıkması gerekiyor. İç politikadaki sorunların tamamen çözülebilmesi için ise, dış politikada ülkenin menfaatlerinin önüne geçirilen konularda uygulanan politikaların değiştirilmesi gerekiyor.

---

[i] Sızdırılan ABD Büyükelçiliği yazışmalarında, 1 Mart olayları ile ilgili değerlendirmelerde Paşinyanın, yapıcı olmayan bir radikal olarak tanımlandığı göze çarpıyor. (https://wikileaks.org/plusd/cables/08YEREVAN267_a.html)

[1] Withmore B. Armenia: Crisis Spotlights 'Karabakh Clan'. *RFL/RL*. 5 Mart 2008 https://www.rferl.org/a/1079586.html (Erişim: 30 Nisan 2018)

[2] Ibid

[3] Ibid.

[4] Lütem Ö.E. Olaylar ve Yorumlar. *Ermeni Araştırmaları.* Sayı:29 Ankara: 2008. http://avim.org.tr/images/uploads/Yayin/Ermeni-Arastirmalari-Sayi-29-pdf.pdf

(Erişim: 30 Nisan 2018)

[5] Way L. The Real Causes Of The Color Revolutions. *Journal of Democracy.* 2008: Cilt 19 Sayı 3. https://www.journalofdemocracy.org/sites/default/files/Way-19-3.pdf (Erişim: 01 Mayıs 2018)

[6]KGB Has Lost Pt. *Armenaker Kamilion* http://armenaker.blogspot.com.tr/2008/04/pashinian-kgb-has-lost-pt-2.html (Erişim:01 Mayıs 2018)

[7] Kalantarian K. Oppositionist Seeks To Prove Armenian Repressions In Court. 28 Ekim 2009. https://www.azatutyun.am/a/1909958.html (Erişim: 01 Mayıs 2018)

[8] Grigorian M. Armenia: Widespread Reports of Irregularities Mar Constitutional Referendum. *Eurasia.net.* 7 Aralık 2015. https://eurasianet.org/s/armenia-widespread-reports-of-irregularities-mar-constitutional-referendum (Erişim: 01 Mayıs 2018)

[9] Ermenistan'da "Güçlü Başbakan" Referandumu. *NTV.* 07 Aralık 2015 https://www.ntv.com.tr/dunya/ermenistanda-guclu-basbakan-referandumu,xmX1HCCdt0OhP7zK4gDLnA (Erişim: 02 Mayıs 2018)

[10] Bilgen E. Ermenistan: Kadife Devrim ya da Temkinli Salınımlar. *Birikim Dergisi.* 28 Nisan 2018 http://www.birikimdergisi.com/haftalik/8862/ermenistan-kadife-devrim-ya-da-temkinli-salinimlar#.Wu98u7usbIV (Erişim: 02 Mayıs 2018)

[11] Avedissian K. A. Real Revolution? Protest Leader Armen Grigoryan on Whats Happening in Armenia. 30 Nisan 2018. https://www.opendemocracy.net/od-russia/karena-avedissian/real-revolution-protest-leader-armen-grigoryan-on-what-s-happening-in-ar (Erişim: 03 Mayıs 2018)

[12] Armenian PM Serzh Sarkisian Storms out of Talks with Opposition Leader Nikol Pashinyan. *Indian Express.* 22 Nisan 2018. http://www.newindianexpress.com/world/2018/apr/22/armenian-pm-serzh-sarkisian-storms-out-of-talks-with-opposition-leader-nikol-pashinyan-1804935.html (Erişim: 03 Mayıs 2018)

[13] Armenian Opposition Leader Arrested, But Protesters Rally *Eurasia.net*. 22 Nisan 2018. https://eurasianet.org/s/armenian-opposition-leader-arrested-but-protesters-rally (Erişim: 04 Mayıs 2018)

[14]Paşinyan Başbakan Seçilemedi. *İhlas Haber Ajansı.* 01 Mayıs 2018 http://www.iha.com.tr/haber-pasinyan-basbakan-secilemedi-724003/ (Erişim: 04 Mayıs

2018)

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "PROTESTOLARLA BAŞLAYAN İKTİDAR PROTESTOLARLA SONA ERDİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2018 / 12. Mayıs 08. Erişim Kasım 11, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Analiz/PROTESTOLARLA-BASLAYAN-IKTIDAR-PROTESTOLARLA-SONA-ERDI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır